

Il·lustració Catalana

REVISTA SETMANAL IL·LUSTRADA

ANY X

BARCELONA 22 SEPTEMBRE 1912

N.º 485

EL P. JOSEPH ALGUÉ, S. J., DE MANRESA

INVENTOR DEL BAROCICLONOMETRE Y DIRECTOR DEL OBSERVATORI DE MANILA

ELS NOSTRES FOLLETINS

Al repartir l'últim plech de L'ànima en camí del celebrat novelista en Joseph Maria Folch y Torres que'l constituïen la portada y el pròlech escrit per el jove Rafel Marquina, y la coberta d'aquesta y de la colecció de poesies Cançons perdudes del inspirat Mossen Anton Navarro, quals últims plechs repartirem ab el número anterior, hem de posar de manifest la bona acollida qu'han tingut aquests llibres per part dels nostres subscriptors, y que, animats per les felicitacions rebudes, comensem avuy a repartir els primers folletins de dos nous llibres que marquen dues generacions, un de prosa titulat La balada de les set germanes del jove escriptor Lluís Capdevila y l'altre de poesies originals del delicat poeta Frederich Rahola qui, entusiasta sempre, ha volgut que ab el nom de L'Oasis fos la IL·LUSTRACIÓ CATALANA qui aplegués pera'ls seus llegidors y per primera vegada'ls esclats poètics qu'han enjoyat la seva atrefegada vida d'estadista y de financier.

Les obres acabades y enquadernades en rústica, poden els subscriptors recollir-les en aquesta administració, mitjançant l'entrega dels plechs respectius en bon estat y vint cèntims de pesseta per cada una d'elles.

LES CONVERSESES DEL PEDRÍS

II

TIRANÍA DE LES CIUTATS

POCHS dies després, a mitja tarda, don Geroni entrà, segons costum, al despaig del diari. Un ròtul destenyit dexava entendre aquesta indicació: *Imprenta y libreria de Pedro Juan Amorós*. Era un establiment que conservava tot el caràcter del segle XVIII: grans estanteries pintades de color de perla, taulell corregut y, al enfront, sobre la porta de la rebotiga, una capelleta minúscula de la Mare de Deu del Candler.

S'hi venia material d'ensenyansa, plaquetes de lloguer, estampes y fulls de soldats. A un petit mostrador, mà dreta del portal, apareixien de tart en tart, entre les obres de text del Seminari, algunes novetats bibliogràfiques: el darrer opúscol de Ortí y Lara; *La mujer*, de don Severo Catalina. El vell llibreter estava, com sempre, tancat a la trona-escriptori, voltada de barrerons.

— ¿Què hi hà de nou? — digué, entrant, el contertuli.

— ¿Què vols que hi hagi? Mireu, mireu tu mateix... — Y va indicar-li ab la ploma'l munt de papers y periòdichs qu'havia portat el correu.

D'esquena al taulell, vora'l gran barral de tinta ab l'embut y la mesura, don Geroni solia regirar periòdicament aquella caixa de Pandora, vinguda d'allà baix, del món en deliri. Passà'ls ulls pels darrers *Brusis*, sense perdonar la secció d'espectacles: *El tulipán de los mares*, seguia fent furor; els bufos Arderius anunciaven *La bella Elena*, y en els jardins del Tivoli repetien per centèsima volta *La gran sastresa de Midalvent*. Va llegir, sense dèxar una coma, les correspondències de Lyon, de Burdeus, de Versalles y mirà vagament les planes d'anuncis acaparades per les píldores Holloway y la Ravallenta aràbiga. Els telegrams donaven compte de les sessions de Corts: un discurs d'en Sánchez Ruano sobre'ls fets de París, una rèplica d'en Lostau...

Dexà'ls *Brusis* y va pendre la *Il·lustració Espanyola*. ¡Oh, els inoblidables croquis, les doloroses reconstitucions! Aquí les Tulleries, cremant pels quatre costats, ab torbs de flames violentes y mànegues de fum sortint de totes les finestres y esborrants del edifici. Y, després, la voladura del carrer de Rivoli ò la plassa de Vendôme coberta de morts, ab la gran columna trencada y a terra. Aquí les runes del Hôtel-de-Ville, de la Capella expiatoria de la casa d'en Thiers. Més envant la barricada del carrer de Castiglione, ò'l fusellament del Arquebisbe en el carreró de la Roquette, sota un fanal. Y per hont se vulla d'aquelles abominacions, com una data y un signe fatídich, els petits kèpis de visera rectangular, els botins color de crema, les barbes demagògiques ò les perilletes en punta de baldufa de federat y maravellósos. Per hont se vulla la foguerada dels tirs, les rengleres dels chassepots, les fulles ondulants y lluhentes dels sabres-bayoneta. ¡Una esgarri-fansa universal! Y, mentrestant, el món feya'l seu camí y la vida texia la seva trama, confonentse lo tràgich ab lo indiferent. Aquelles planes matexes registraven l'actualitat fugitiva: l'inauguració de la primera tranvia de Madrid, entre màstils y gallardets de festa, fins al barri de Salamanca; una alegoria de les nits del Retiro, plena d'elegancies femenines ab sobrefalda y polisson, d'hommes ab livita curta y ermilla escotada, que fruhien tal volta l'hora suprema y que ja hauràn passat, fa estona, en vers el camp dels asfodels...

Aquella tarda, en el pedrís, don Geroni parlava de semblant manera:

— Ja ho heu vist. Les compensacions de la civilització son terribles: el preu del progrés es exorbitant. ¿A què malparlar de la vida estreta y esquifida dels pobles petits? El nostre segle té contreta una terrible responsabilitat: ell es qui ha rebaxat la vida local, el qui ha envilit la província. L'ha degradada en la política,

en el teatre, en el periòdich, en la literatura, en les costums. Y, en cambi, ha exaltat la gran capital ple-tòrica, instrument de lliberació segons uns, principi actiu de totes les grans empreses y redempcions humanes... La província, pel nostre jovent, es el desterro, es la miseria.

Nó. El segle XIX, entre sos més grossos pecats, compta el d'haver tornat estèril y xorca l'arrel de la vida del món, que s'endinsa precisament en el camp, per masies, llogarets y viles; y haver xuclat tota la sava pera nodrir les ciutats monstres, d'hont surten les tormentes y els diluvis socials. Ell ha mort una cosa que costarà de fer reviure: la pau de l'ànima, l'alegria de la creació. Tot es avuy, lleig, obscur, innoble, indigne d'esser viscut, fòra d'aquestes tres ò quatre Babilonies axalabrades y els seus esplendors aparents que costen a n'els homes verdaders rius de sanch y llàgrimes.

Y, no obstant, l'harmonia del món, amenassat, com veyèu, d'un anorreament formidable no ha de venir de les capitals, si torna qualque dia. No la treurem dels llibres, ni dels ideòlechs, ni dels Parlaments, ni tan sols de les revolucions armades. Vindrà, més tost, d'un fet inesperat ò fortuït com el mateix que va produhir el dany qu'ara tenim a la vista, y que desfassi l'estat congestiu dels grans centres y les aglomeracions de la nostra època de maquinisme, origen de les aglomeracions del proletariat que porten en sí matexes el perill de la tempesta ò'l *morbus commitalis*, que ja deya'l llatí...

Per que no foren Rousseau, ni Malthus, ni Proudhon, ni Lassalle, ni Fourier, ni Marx, ni cap mena de pensador ò philosoph, els promotors del conflicte modern, sinó qu'ells més be seguiren el conflicte, com dòcils escuders a la cua del cavall esperitat. El mal va néxer quan Watt ideà la seva màquina, quan Fulton oferí la seva, quan un mecànich intel·ligent perfeccionava'l torn de filar, acabant ab la filosa de les nostres avies, ò aplicava una corretja

de transmissió moguent dèu telers d'una vegada; quan va desferse, finalment, l'organissació familiar del treball y perdé l'indústria'l seu caràcter domèstich, més dols y afectuós, més íntim y humà que'l de la immensa remada dels assalariats posats enfront de l'ostentació capitalista de les ciutats modernes. Vingué dels fets, y les idees no foren més que la seva penombra.

Y axí tindrà qu'esser el remey: un retorn a la terra, a la província y al equilibri de la població més armònicament distribuïda sobre la terra. Si el conflicte prové de les invencions, altres invencions poden desferlo y resóldrel, com no ho faràn may les idees, ni els sistemes.

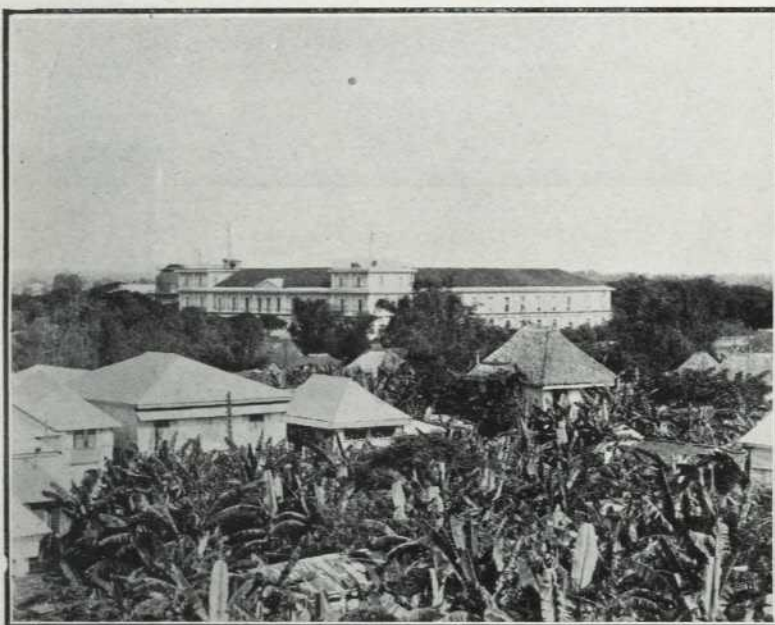
Qui descobrèxi una forsa nova, qui trobi, per etzar ò invertint llargues vigílies, una fàcil distribució d'energia transmissible a totes les distàncies y divisible sense pèrdues fins als grans més petits, qu'arribi als llogarets y que pugui fins a les golfes, que permeti reconstituir el taller domèstich iniciant la desintegració de la gran indústria, de la fàbrica-monstre, sense entranyes pel treball lo mateix que per el capital quan s'hi posa, aquest inventor y aquest invent conseguiràn, per l'automatisme de les rèpliques econòmiques, lo que debades se demana a les teories y a n'els programes d'emancipació ò de conciliació social.

Llavores, y sols llavores, tornarà

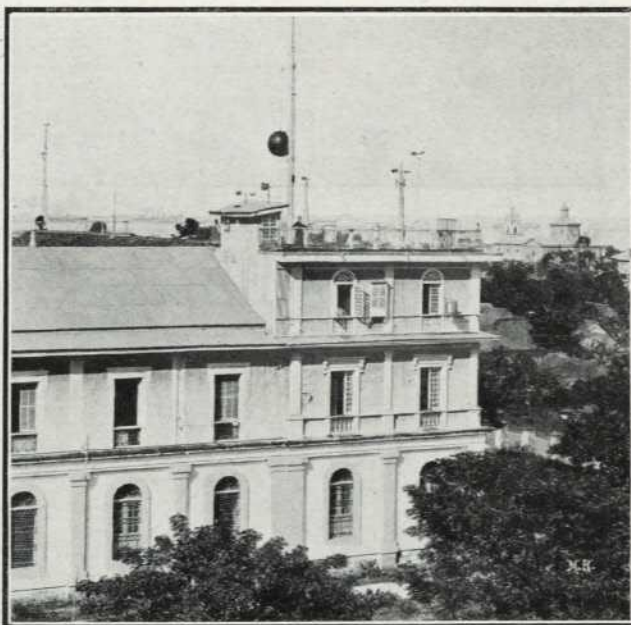
la vida humana a gravitar de cap a l'alegría, la resignació en la sort de cadascú y la pau de l'ànima. No seràn les metropòlis, com ara París, el patró tirànich y l'avench de la societat universal. No constituirà la lluyta un fi ni un obstacle, sinó un medi pera la felicitat dels homes que's pugui aconseguir en aquesta vall; el contrast de luxe y miseria, de fam y prodigalitat, sedolcificaràn aleshores com succeheix a mida que la població va reduhintse a tipus mitjans y les necessitats desaparexent y els ideals s'encausen en sentit més patriarcal, més senzill, menys falansterià y complicat...

MIQUEL S. OLIVER.

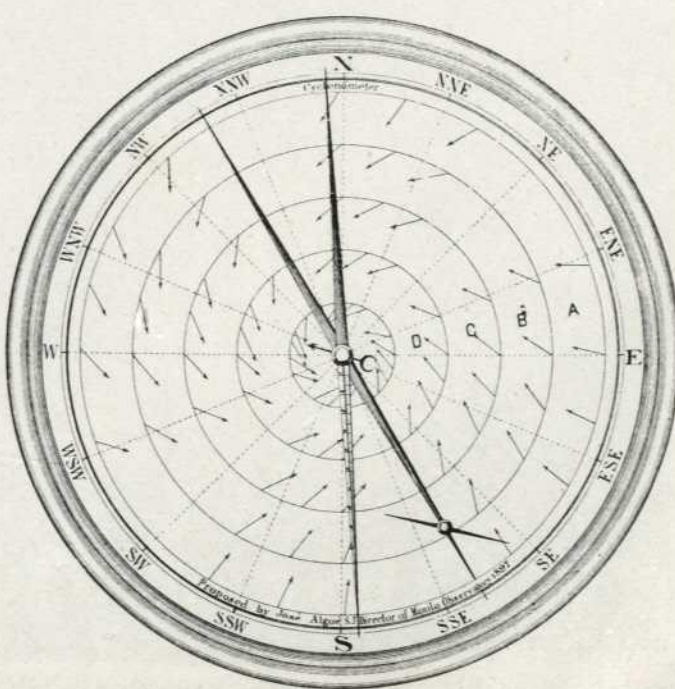
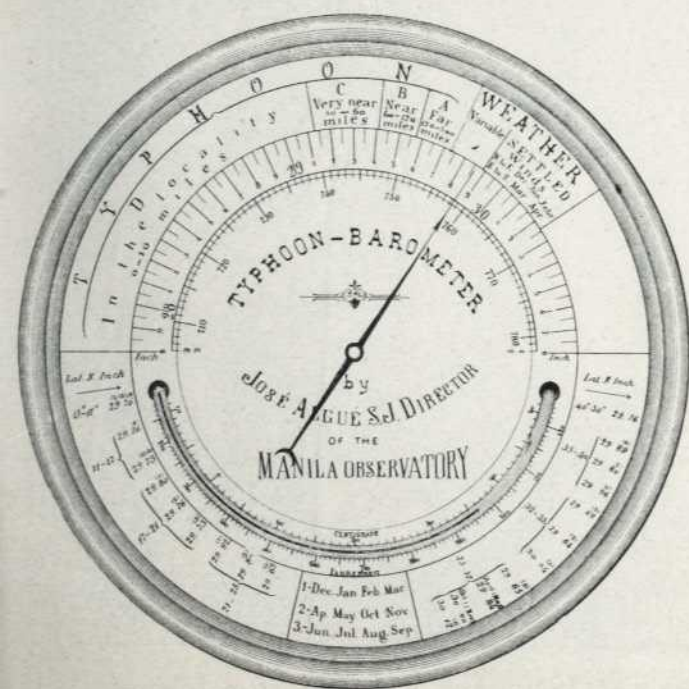
L'OBSERVATORI DE MANILA DIRIGIT PEL P. ALGUÉ, DE MANRESA

VISTA GENERAL DEL SEMINARI CENTRAL DE SANT XAVIER DE MANILA
HONT HI HÀ INSTAL·LAT L'OBSERVATORI

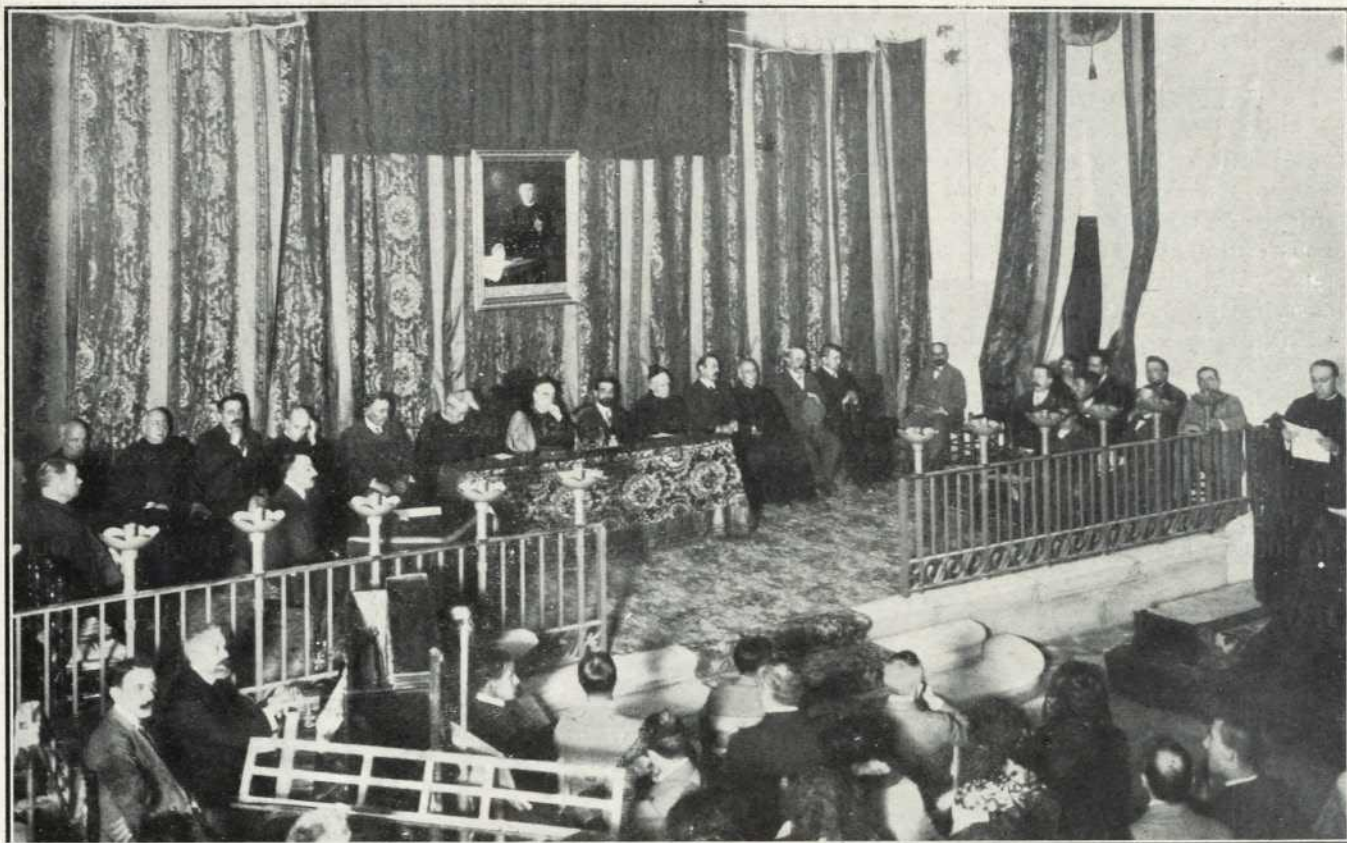

LA TORRE METEREOLÒGICA EN LA PART SUPERIOR
DEL EDIFICI DEL SEMINARI

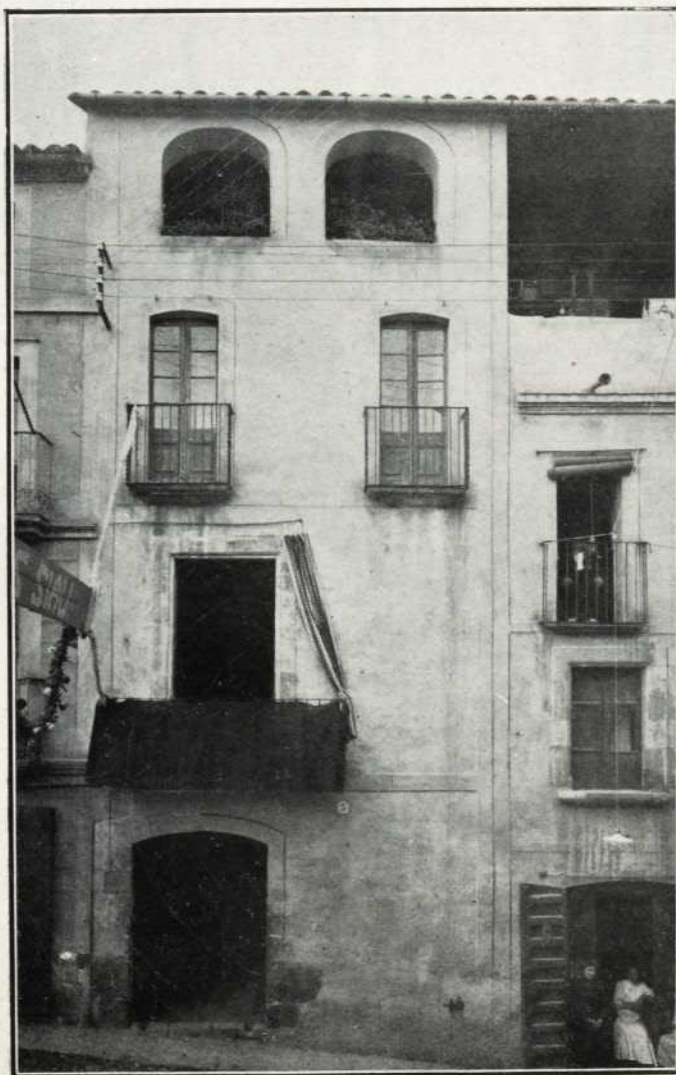

PRIMITIU BOROCICLONOMETRE DEL P. ALGUÉ

FESTES A ARTÉS EN HONOR DEL P. FAURA, FUNDADOR Y DIRECTOR DEL OBSERVATORI DE MANILA

VETLLADA D'HOMENATGE DEDICADA PER LA VILA D'ARTÉS AL SEU FILL IL·LUSTRE L. P. FAURA

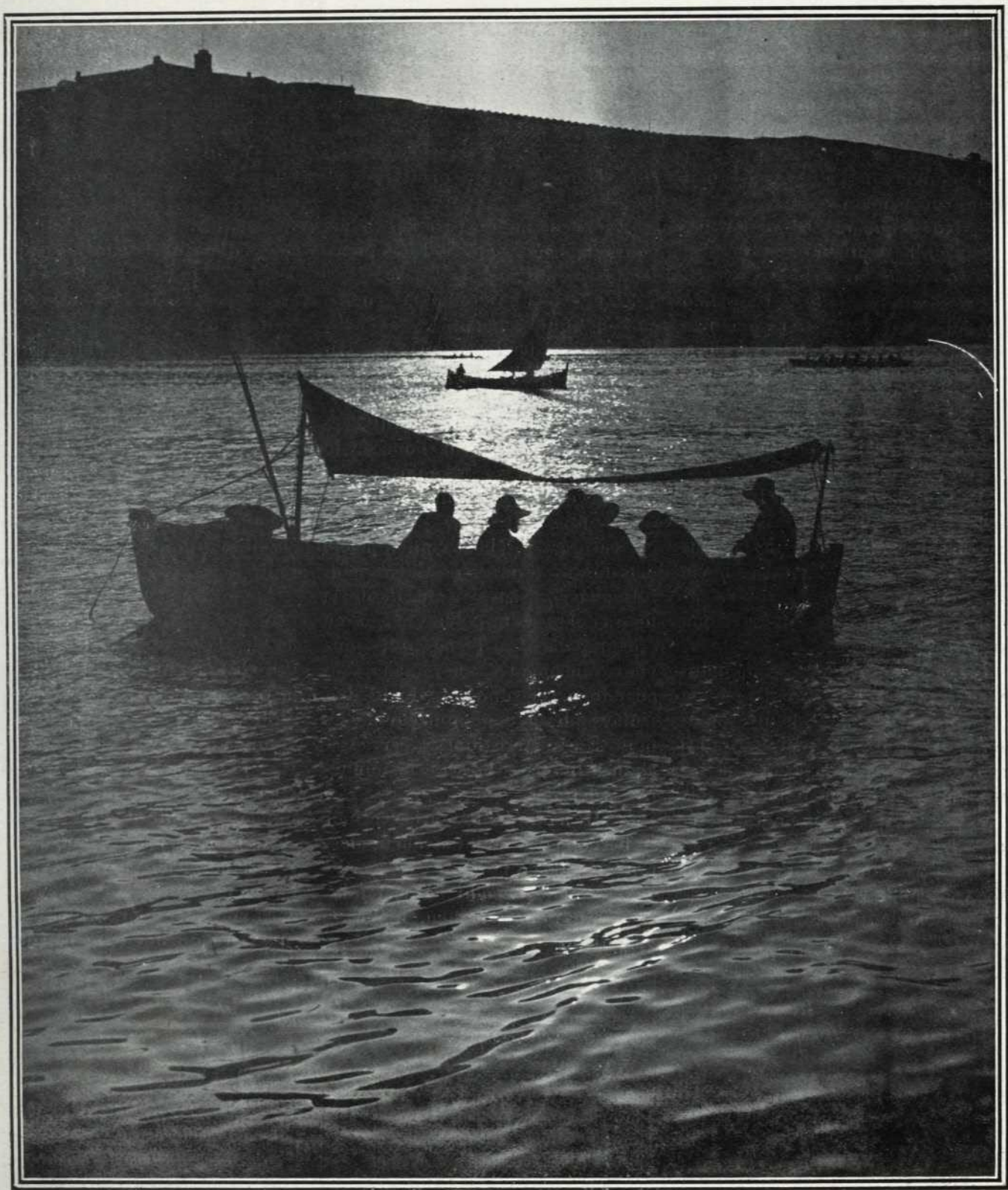

LA CASA HONT NASQUÉ L. P. FAURA A LA VILA D'ARTÉS

LA PLACA EN HONOR DEL P. FAURA INAUGURADA A ARTÉS

(Guixà f.)

UNA POSTA DE SOL AL PORT DE BARCELONA. — (Ballell, f.)

EL PAGES Y L'ESCAFANDRE

Quan menys ho esperava, vingué a ma casa un pagès de Camprodón ab el qual jo havia feta conexensa y trabada molt bona amistat durant el meu sojorn en la dita vila.

Aqueix pagès, anomenat Joan, al trescar per les serres alteroses en busca d'ayre sanítós, m'havia parlat sempre de la gran deria que, de molt temps, tenia. Ella era la conexensa del mar. N'havia sentit molt parlar, n'havia vist imatges; però, per

molt qu'ell n'imaginés la bellesa, anhelava veurel de prop y fins probar d'emmirallarshi ab igual placidesa ab que s'emmirallava en els tranquils estanys.

Malgrat la meua ofrena d'un bon aculliment, el pagès no's decidia may a devallar a la costa. Y el temps passava, allunyant de mon pensament aquella figura atractívola — ver símbol del be y del candor — qui a mi tant m'encisava y meravellava, car com més conexia'l fons de la seva ànima, ab més goig podia esclamar que, mercès a Deu, viuen

encara en la terra ànimes verament pures, comparables per resplandor y limpidesa a una joia d'or fi.

Fou, donchs, molt grata ma sorpresa al trobar en el menjador de la meua llar, el bon pagès, assegut ab malestar, en la cadira encoxinada.

Confessant la veritat, l'inesperada visita va arrencarme del llit, ab tot y que les nou ja eren ben tocases.

— Que no heu esmorzat, Joan?, — vaig preguntar després d'haver proferides les naturals exclamacions de joia y de sorpresa.

— Oy ne fa d'estona! Ja vaig arri-

bar ahir a la nit y avuy me som axecat a les cinch... y ja som vist el mar y tot el poble. —

Aquella diligència me resultà desagradosa per que'm privava de veure y considerar l'impressió que la vista del mar causa a un pagès quan l'ovira per primera vegada.

— Axò sí que'm sab greu! Y be, què us en ha semblat?

El bon pagès no trobà les paraules per comunicar la forta impressió rebuda, ò, tal volta, no gosà manifestar el desengany qu'havia sofert. No vaig poder esbrinar res en la seva cara mitx atontada.

— Ja us esperareu un moment que m'acabaré de vestir, esmorzaré y sortirem plegats. —

Mentres esmorzava, en Joan, esplayantse en la bella forma ab que solia ferho, va relatar com la gent del poble, la gent de fàbrica, l'havia mirat y remirat y fins se n'havia enrigut, com si's tractés d'una persona estranya.

Era en Joan un home de cinquanta anys, grassó, baxet, llis y nèt de cara com una poma. Sos ulls, plens de bondat, se fixaven sempre candorosos y amables. No parlava gayre, **més** parlava ab una pulcritut sols comparable ab les fontanelles de son país nevat.

Tota vegada qu'ell ja havia vist el mar y el poble, vaig voler ferli sentir l'emoció de trobarse al bell mitx del mar.

En Tomàs, mariner vellet, bronzejat, de patilles grises, rebé ordres d'apariar el bot seguidament.

— Ah, nó senyor! Poch-e vindré. Deu me'n regord!

— Però, home, si no hi hà cap perill. Apenes se mou el mar. Us agradarà. —

Després de moltes paraules va decidirse'l pagès, però a dures penes logràrem embarcarlo.

Ell, en l'alta montanya, en els corriols qui voregen els avenchs vertiginosos, havia de menarme com a una criatura ò com a un cech. Allí, donchs, els papers foren canviats. A grans rialles de tots els qui l'escena contemplaven, en Tomàs y jo varem abraçar el tremolós pagès, plasantlo amorosament al bell mitx de la popa.

Disfrutava jo ab la contemplació dels dos tipus contraposats. Els meus ulls anaven, sense parar, desde la figura del pagès immovilisada en son espant, a la d'en Tomàs, qui's movia rítmicament a cada remada, sens abandonar el somriure. Jo hi disfrutava ab la contemplació de les figures característiques, per esser abdues imatges veres de la montanya y del mar.

— ¿Hi hà molta fondaria, veritat? — barbotejava'l montanyench, aferant sos dits en l'orla.

— Es clar que n'hi hà de fondaria, però no us espanteu, home, — vaig dir jo.

— Vol creure que ja'n tinch prou? Entornemsen a terra.

— Que us maregeu? — preguntà en Tomàs.

— Nó.

— Y dós, dexèume fer. Irem a veure una cosa que us agradarà molt. —

En la badia, no gayre lluny de la costa, una embarcació grega pescava coral. Jo conexia molt aquells grechs per que m'agradava ab deliri contemplar la poètica pesca en el mar blau, sota'l cel blau, sentint la dolcesa del melodiós llenguatge, y, sobretot, per l'encís qu'en mi despertaven els sers provinents de la patria clàssica, els quals aparexién devant la meua ment acaronada pels recorts històrichs, rodejats de l'esplèndida auriola que devien lluhir els antichs dominadors del Mediterrani.

Atesa l'amistat, forem acullits pels pescadors ab molt d'afecte y benevolensa. Tots ells s'estranyaren de veure'l pagès ab son vestit de vellut, la barretina musca, y s'estranyaren molt més al adonarse de la por que el home denotava.

— Ja m'ha ben hagut vostè. Me'n recordaré tota la vida, — anava remugant el candorós montanyench. —

Arribàrem just al temps en que l'escafandre havia de devallar en l'abim esgarriós.

El bon pagès, de sorpresa en sorpresa, va quedar com petrificat al

PETITES PROSES

per

R. SURIÑACH SENTIES

XXVIII

L'ESCOLANET

Era'l fill de la pecadora aquella que'n els derrers anys de sa vida lassa y pobra anava tan sovint al Convent de Guadalupe com a un lloch de repòs y ombra.

Les monges, compadides, veientlo sol al món el varen pendre d'escolà y el vestiren de llaneta blanca, ab la fàxa y el coll del blau del mantell de la Puríssima, com a un escolanet de joquina.

Quan les pensionistes el trobaven pels corredors s'arremolinaven al seu entorn.

L'atrevida Clara de Arròspide a lo millor, pera torbarlo, sinó hi havia cap monja, li feya un petó. Y reya al veure al menut palplantat ab la careta encesa.

Carmencita Belsa, la romàntica, li separava sempre'ls rinxos negres que li queyen pel front pàl·lid, com si volgués llegirhi l'epílech d'una novela trista.

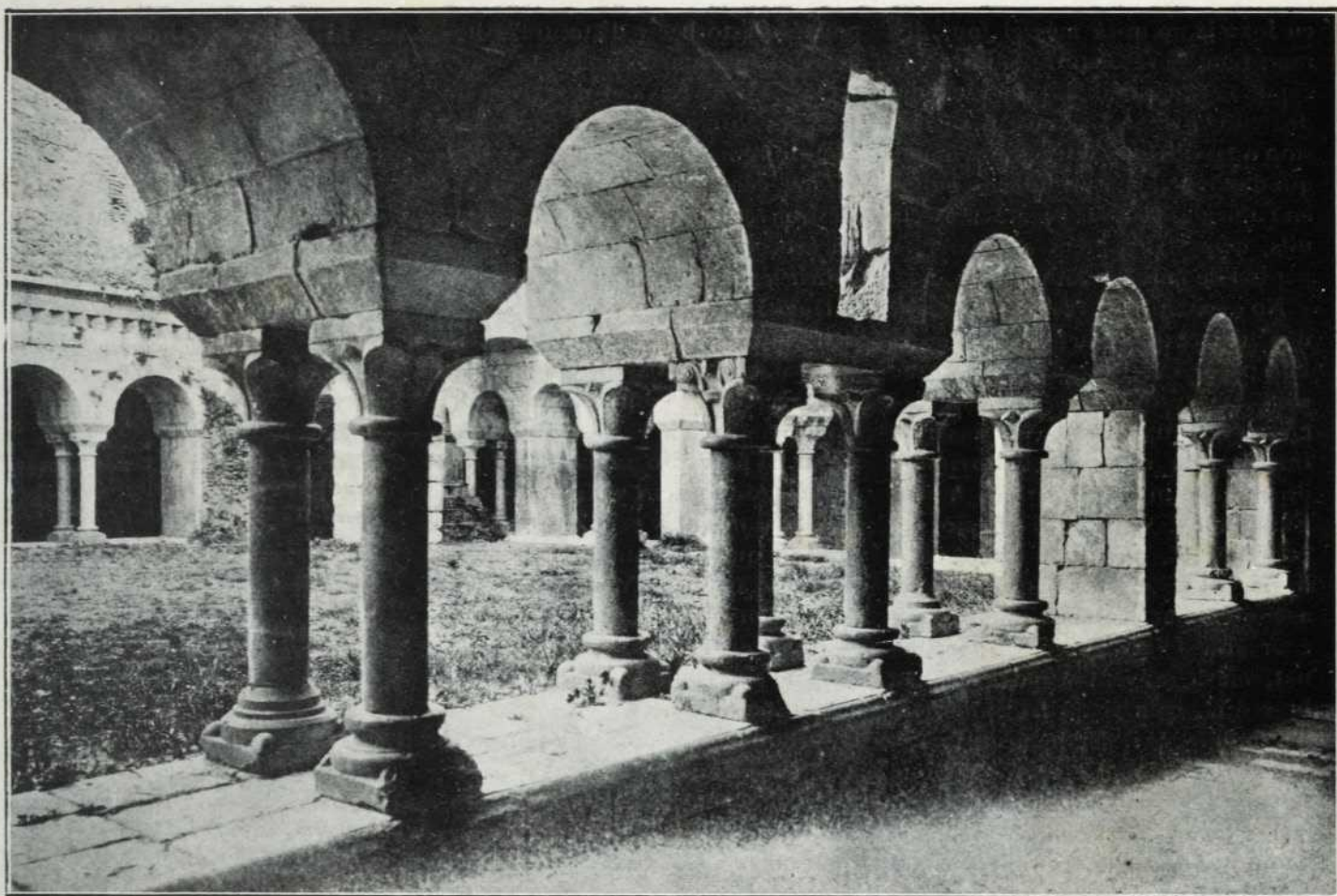
La María Millet, freda, serena — nostra! — el mirava maternalment. — ¿No veus qu'aquest botó't cau? Porta, porta; al anar al refectori el donaré a Sor Dulce Nombre, qu'encara'l perdries.

Y el menut Joan Felip — se

deya Joan Felip com si en el dubte hagués prè el nom de dos pares — voltat sempre de dones, de massa sollicitut, semblava una flor mancada d'ayre.

Les matexes monges, dolces y ignoscentes, llunyones del món y preses d'amor per tota criatura humil, al parlarli el mustigaven ab l'alè, inclinant cap a n'ell les blanques toques — com un arbre florit que torsa'l vent — y pera renyar-lo ò donarli alguna ordre se l'enduyen a lo llarch dels blanchs corredors, descansant les mans puríssimes, mans sàvies en el dolor y en l'ordre, sobre les espatlles minces que queyen com les ales d'un aucell de niu.

Què'n sabien elles d'aquella adolescència malaltissa, d'aque-

VILABERTRAN. — CLAUSTRE DE LA COLEGIATA — (Macià, f.)

saber que un home de carn y òssos com ell baxaria el fons del mar, d'aquell mar ample, infinit, amenaçador, la vista del qual ja causava en son pit una opressió fortíssima.

Boca badada, ulls immòvils, a la manera d'un home qui veu la con-

sumació d'un gran horror d'l compliment d'un cruent martiri, en Joan contemplava com l'home excepcional se revestí ell mateix del aparell de ferro y ab molta calma anà submergintse en el mar, com un esperit en damnació.

— Axò no pot esser! Aqueix home s'ofegarà!

— Nò. Es ben senzill a comprendre. Veyeu aquells dos homes que mouen aquella roda? Dòs donen ayre y vida al bus. —

Què vaig haver dit! Desde llavors

lla pobra carn del vici que semblava feta de febre y per la febre y s'encenia al més lleu contacte sota la pell bruna!

Y les santes, ab gran pietat, extremaven la cura de l'animeta fluxa, però quant més aprop hi eren la llantia anguniosa d'aquella vida tremolava més.

El varen rellevar de tota feyna y l'obligaren a passar les hores al hort vora'l vell jardiner que cavava obstinadament llarga estona, fins que, pera descansar, restava dret de tart en tart en mitx la terra fosca remoguda, recolzat en l'eyna, com una figura de bronze.

Y, derrerament, quan el menut ja no's tenia dret, allí, al hort, li portaven les tasses de caldo, fumejantes, com ofrenes

d'encens, y cap al tart dues monges se l'enduyen pels caminals florits, poch a poch, fentlo apoyar en sos brassos com a un infant nafrat de Sant Joan de Deu.

Quan l'escolanet va morir se va commoure tot el convent. Les pensionistes ploraven y les monges alsaven els ulls resignats a l'alta voluntat y llurs llabis eren trèmols de les oracions més dolces.

Era a la tarde. L'hort se feya blau. Després fosch y ombriu. Se sentia la flayre dels vells eucaliptus y, com cada tarde, cantava'l rossinyol en el caminal de castanyers. Se va encendre sobre la tanca'l fanal polsós que mirava al hort y al carrer com un ull malalt: al hort plè de flors y

fruyterars y sorra y a n'aquell carrer solitari y trist, de poques cases, aïllades, altes, entre les tanques dels solars en venda.

Passaven les cabres peresosamente y tremolaven, vives, al cel les primeres estrelles. A dalt de la capella de les monges de Guadalupe — ninch-nanch! ninch-nanch! — tocava la campana en la humital del vespre.

Era una d'aquelles petites campanes que fan trobar a la sensibilitat suprema de Francis Jammes que tenen veu de nena de Primera Comunió.

en Joan ja no mirà més el fons del mar, hont se veyà, entre la fosforencia de l'aygua, la figura del escafandre talment com la d'un pexarràs, sinó que, obsessionat pel moviment qui donava vida a un home sepultat en l'abisme, ja no'n separà més els ulls, com si fos atent a reparar la perdua de la forsa tan preuada.

No es pas que jo n'estigués exempt de l'angoixa qui agarrotava'l cor del bon pagès, car, sempre, sempre que som estat testimoni de tal espectacle, m'es entrada una viva ansia de impulsar la roda en el moviment de la qual hi alena un còs humà. Figurèuvos, donchs, l'emoció del pobre pagès, qui, may en sa vida, havia vist ni mar ni barques, forsat a contemplar la labor angoxosa y enervant. Jo'l veyà còm, sugestionat, anava movent y rodant el seu bras dret, com si de fet ajudés als dos homes qui, per habitut, tornaven la roda calmosament, ab molta serenor.

Tremolava en Joan, com si fos complis d'un crim. Durant tots els moments en que l'escafandre fou colgat per les aygues, no articulà paraula, y lo qu'es més, que ni'ns dexà dir mot a cap de nosaltres, per la temensa de que la nostra veu

pogués destorbar y distreure'ls homes qui aguantaven una vida.

Quan sortí'l bus del mar, com un gran pex tornat home, el pagès respirà lliurement, amplement, y, desfogant l'emoció, no pogué menys d'estrènyer entre sos brassos aquell ser excepcional, prou ardit pera descobrir les bel·leses submarines.

Duya'l pescador en sos brassos un bell ram de coral, qui exhalava sentor salabrosa. Veyent l'admiració del pagès, trencà un branquilló del ram vermellench y li oferí ab galanura. El pagès no sabia què dir ni què fer, de content y d'agrahit.

— Si venen may per Camprodón... vull dir que disposin d'un servidor, — remugà al cap d'una estona.

— Poch us han estès; son grechs, — digué en Tomàs, rient.

— Y be, us han agradat? — vaig preguntar aleshores.

— Som tingut molta de por, però axò be s'ho val, — digué'l pagès, mirant, admirat, el bellíssim branquilló. Y han d'esser uns homes molt forts pera baxar al fons del mar.

— Y ab tot y esser forts, no n'hi hà cap qu'envellèxi.

— Pobrets! Ni que m'ho haguesin jurat, no m'hauria cregut may

que hi haguessin homes tan valents. —

El pagès marxà del poble portant sempre en ses mans y ab molta cura el branquilló de coral.

Temps després, al tornar jo a Camprodón, vaig poder admirar el present del escafandre dins un dels globos qui ornamenten la millor calaxera en la llar del pagès.

MIQUEL ROGER Y CROSA.

LA FONT

*Cau del cel formant gotes crestallines
l'aygua que'l sol va evaporar un jorn,
y s'infiltra en la terra que l'espera
glatint de set, roenta com un forn.*

*Y endinsantse al pregon de ses entranyes
ressegueix de la roca junt per junt;
fins que ja no pot més, y allí's detura
hasta que surt demunt.*

*Un cop plena, llavors, brolla abundosa
la crestallina dèu;
l'home troba'l doll d'aygua, li don' forma,
ne fa una font, y hi beu.*

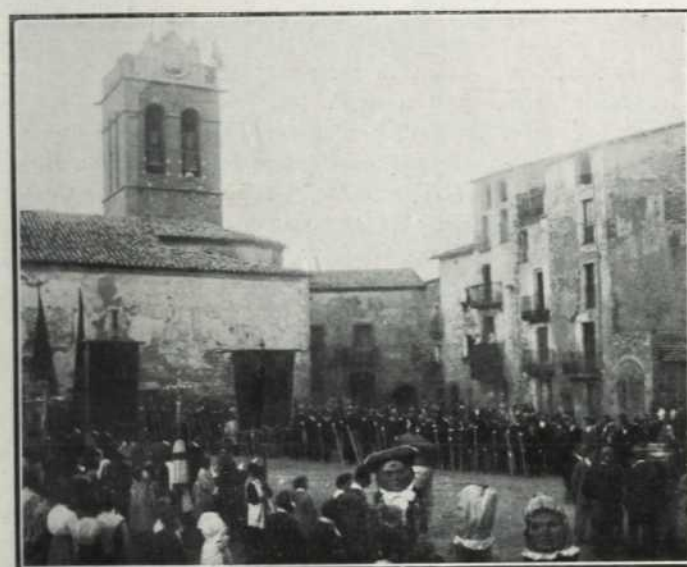
*Y la font rega'l bosch, el prat, l'arbreda;
fa'l torrent, la riera, el riu, va al mar;
mes el sol l'evapora altra vegada
y torna a comensar!*

*En va l'home, frenèlich, a tothora
cerca una font que'l dexi satisfet;
vol plahers, vol saber, vol més riqueses,
¡no acaba may la set!*

LL. BARCELÓ Y BOU.

UNA SUBASTA DE PEIX AL MOLL DE PESCADORS DE LA BARCELONETA. — (Baliell, f.)

VISTA GENERAL DE LA VILA. — LA NOVA IGLESIA. — TRASLACIÓ DEL SANTÍSSIM DE LA IGLESIA VELLA A LA NOVA. — UN CARRER D'ARTÉS ENDOMASSAT. — (Obradors f.)

DEL MEU CARNET

S'els veu cada tarda assentats pels banchs del passeig comentant la darrera nova política ab l'entusiasme més frenètic... Llur rostre bonhome, adornat ab bigoti blanch, y llur posat endressat de petit burgès retirat, contrasten ab aquell gest heroych d'indignació; però ben aviat una rialla fresca asserena la situació y els presenta tal com son... el botiguer de fa quarant'anys, que ha traspassat ja l'establiment, després d'adquirir una torreta a Sant Gervasi; l'antich apoderat de la Banca de X, retirat ab les germanes; el jubilat de l'Escola de pàrvuls; l'hèroe de la primera guerra... Ells s'han aplegat per comunitat d'idees y costums en penya ambulat y cada dia's troben en son casino del Passeig de Gracia — el banch devant de Novetats — y d'allí, si la discussió del dia no s'allarga massa, marxen tranquilament a veure l'estat de les obres del Port ò de la Sagrada Familia, l'arribada de la Esquadra inglesa, l'enderroch de la Reforma, el pàs de la manifestació lerrouxista ò de la Professó catòlica. Son els cronistes de tot el moviment contemporani de plasses y carrers, els crítics de tota l'arquitectura ciutadana de mitx sigle als nostres dies, els estadistes de totes les entrades y sortides de personatges, els arxiviers de tot aconexement, desde'l descarrilament d'un tramvia fins la Setmana tràgica, que per un instant cambià la fesonomia d'un recó ò de tota la ciutat... Una mena de serenor plàcida nimba llurs testes ab llum de victoria, difícil per la mateixa facilitat igual de tots els dies... els cinquant'anys seguits darrera un taulell ò devant d'un pupitre — fins conseguir, centim sobre centim d'estalvi, la renteta que'ls fa passar felissos els últims anys de la vida. Es, allavors, quan volent recuperar en il·lustració tot lo qu'è sa embrutidora tasca de tota una existencia no han pogut conseguir, obren els ulls desmesuradament devant de les novetats y els avenços de les generacions que'ls espenyen, y romanen com astorats, tot comentantho plàcidament y de bona fe... Després, quan s'acosta l'hora de dinar, compren el meló de la parada propera ò les primeres maduxes, se dirigexen a casa ab l'ayre tranquil del qui rès ambiciona, y un cop en familia buyden tot el tresor de la erudició, recullida durant el dia, devant l'admirada felicitat de la senyora y els fills, que'l consideren com el Guillem I, ò el Carles V de llur dinastia....

CARLES DE FORTUNY.

Va néixer a Manresa'l 28 de Desembre del 1856; entrà a la Companyia de Jesús a l'edat de quinze anys, en 1871. Acabats els seus estudis y després d'haver recorregut varis Observatoris, fou destinat pels seus Superiors a la Missió de Filipines.

A la mort del P. Faura succehí a aquest el P. Algué en el càrrech de director del Observatori de Manila y del Butlletí mensual del mateix.

En 1894 el Govern espanyol lo comissionà pera representar-lo en el Congrés científich celebrat a Xicago ab ocasió de l'Exposició Universal.

En los dolorosos dies del bloqueix de Manila se vegé patent l'estimació en que eren tinguts per tots los treballs del Pare Algué, al igual que l'utilitat del Observatori dirigit per ell, puix els cònsuls estrangers residents a la abans dita ciutat y els capitans dels barcos de les seves nacions enviaren un missatge al general Devey demanantli que, en cas de procedir al bombardeix, fos respectat l'Observatori; y quan quedà romput el cable de Manila a Hong-Kong, rebé'l general mencionat un avís urgent del quefe de l'esquadra inglesa recomanantli la necessitat de restablir a tota pressa la trencada comunicació pera que no faltessin a les costes de la Xina'ls partes de l'Observatori relatiu a les perturbacions meteorològiques, fentlo responsable, en cas de no ferho de les vides y hisendes que pogués costar la falta de tan útils comunicacions.

Ocupada Manila pels nortamericans, el Cònsul general dels Estats Units a Hong-Kong exigí al P. Algué que li enviés els partes diaris que abans s'enviaven a Espanya, y'l patriotisme del Pare Algué posà terme a la qüestió enviantlos per duplicat, al Cònsul dels Estats Units y al nostre.

A últims d'aquell terrible any se vegé l'existència del Observatori dirigit per

l'espanyol y català P. Algué en greu perill. Envejós, sens dubte, el director del servey meteorològich britànich de Hong-Kong del crèdit del Observatori de Manila, acusà a aquest devant del Govern yanqui de sembrar l'alarma ab els seus anuncis de tifons, y la secretaria de guerra prohibí l'envió d'aquells partes; però fou tal la protesta que's promogué entre les societats mercantils y companyies de navegació de tot l'extrem Orient, secundada per la premsa de Manila y de totes aquelles regions, que'l Govern Colonial reclamà oficialment, y l'Observatori de Manila fou reintegrat en el caràcter d'establiment oficial que possehia baix la dominació espanyola.

En 1900 el Govern nortamericà nombrà al P. Algué delegat seu al Congrés Meteorològich de París.

Al dirigirse'l P. Algué en 1904 a la Exposició Universal de Sant Lluís de Missouri, el Govern nortamericà li assignà 16,000 dollars en or pera que instalés la reproducció del Observatori de Manila, y un magnífich mapa de Filipines, de 30 metres de llarch per 20 d'ample, construït baix la direcció de dit Pare al ayre lliure.

En dit mapa, que comprenia un segment esfèrich desde'l 7° fins a 21° de latitud Nort y'ls meridians del 115° fins el 125° Est de Greenwich, d'una alsada de 1'37 metres cap el centre, seguint exactament la curvatura de la terra, y ab una escala horizontal de tres centímetres per milla y les verticals vuyt vegades més, pera que resultessin les cordilleres, hi estaven anotades més de 3,000 isles, y inclosos dos grupus, dels que ningú va adonar-se quan el Tractat de París y pels que donà allavors el Govern yanqui 100,000 pesos or a Espanya. En 1905 el Govern dels Estats Units nombrà al Pare Algué el seu representant oficial al Congrés Meteorològich Internacional de Ins-

bruck. El P. Algué fou encarregat de redactar, junt ab altres sabis delegats, el Còdich manual internacional dels acorts dels Congressos anteriors. Allà fou ahont el P. Algué mostrà son patriotisme, puix a pesar de no haver sigut Espanya convidada al mencionat Congrés y d'haver estat proposat al mateix que l'abans citat Còdich manual fora imprés en alemany, francès y anglès, arguhí'l Pare en favor de la llengua espanyola, demanant que's fes també una edició en dita llengua, y, encara que tingué que lluytar, logrà finalment que'l seu patriòtich empenyo fos aprovat per unanimitat y ab un vot de gracies.

El *barociclonometro* inventat pel jesuita català ha fet tan excelents serveys als mariners d'Orient y del Pacífich, que la Oficina de Navegació del Departament de Marina dels Estats Units li envià fa mesos una comunicació fentli saber que s'havia acordat dotar a tots los barcos de la flota del Atlàntich del aparell de sa invenció. Pera posar al *barociclonometro* en les condicions atmosfèriques del dit Océa, emprengué últimament un viatge a l'Habana y a Washigton.

També es inventor el P. Algué del *nefroscoپی* y d'un tipo de *microsismógrafo*.

Ultimament, l'Universitat del Govern nortamericà de Manila ha volgut que'l primer títol de Doctor *ad honorem* que otorgava recaygués en el sabi y humil jesuita català.

Moltes son les monografies científiques escrites per dit Pare, tals com *Baguios ó Tifones del año 1894*; *Baguio de Gravina*; *El Barociclonometro*; *Baguios ó ciclones filipinos*; *El Baguio de Samar y Leyte*; *Las nubes en el Archipiélago filipino*; *Eclipse de Sol de 1901*, etc., etc., varies d'elles escrites en anglès y quasi totes traduïdes al alemany, francès y japonès.

EL CASSADOR VELL

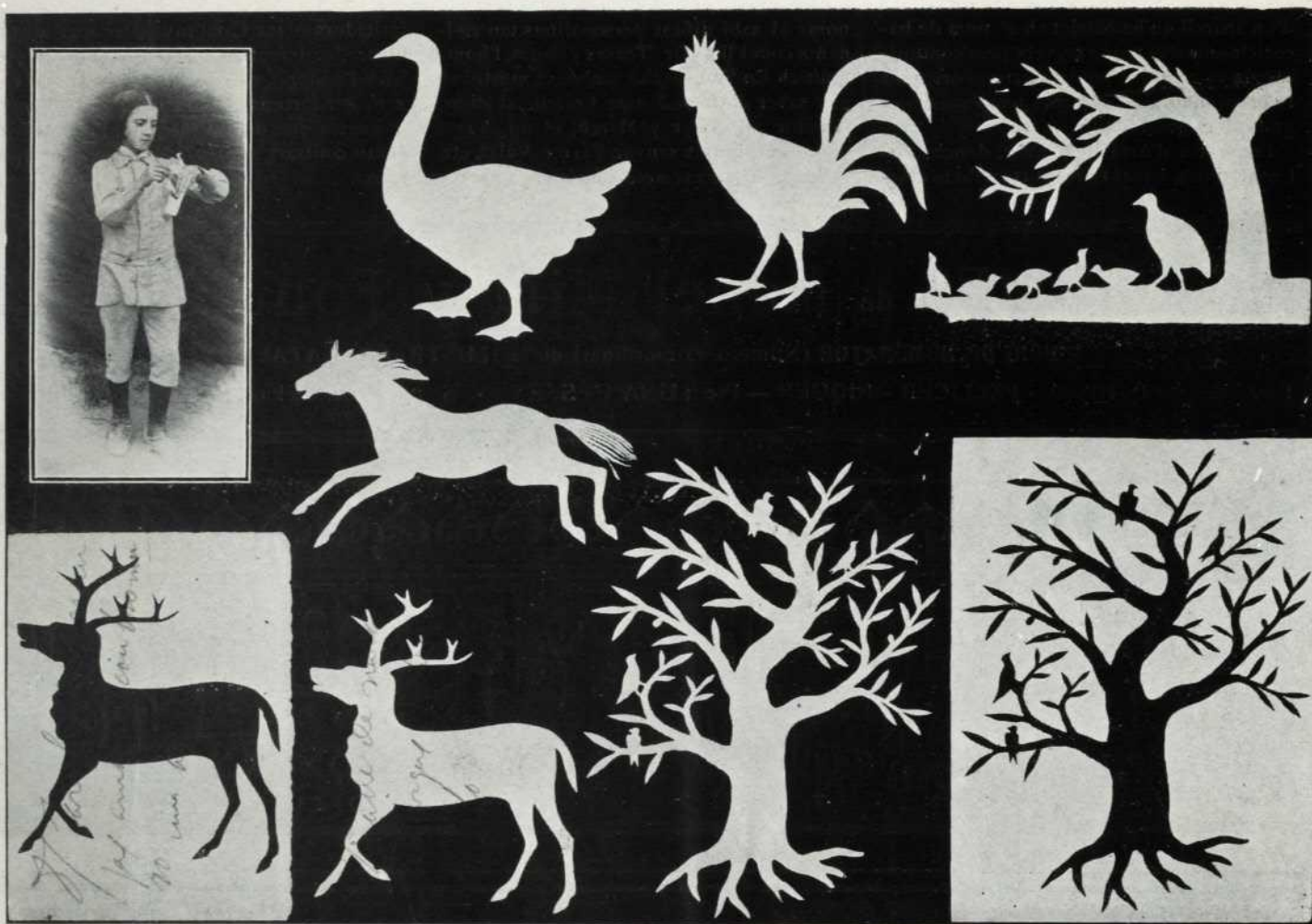
*¿Què hi hà entorn meu? No rès. Calma somorta.
Els campions d'enramades y alegratges,
els intrèpits companys d'hores felisses.
ja no ho son; tots han mort; de la gran soca
sols ne resta un'arrel; quan aquest morí,
ni'l recort quedarà de tots nosaltres.
Penjat d'un clau, dorm el sarró; dèu tèmer
qu'ha finit son comés, y va aclofantse;
anyorant aquells dits que l'amoxaven,
en la fusta de l'arma'ls corchs hi furguen
y jo, cassador vell, sol en la terra,
sense una veu amiga que'm consoli,
vaig fent via a la mort, veyent en somnis
aquells boscos, teatre de casseres,
hont pot contar una gesta cada roure.
cada alçina uns amors, cada fontana
una historia de cassa, tota meva.*

*Assot del bosch, forem un temps; quan l'eura
veya apropiars la colla cassadora,
tremolava de por; les fogonades
brillaven enlluhernant, y per les timbes
son esclat ressonava, bo y fonentse...
... com s'han fos mes jornades d'alegría!
Ni la brisa que cull la lleu canturia
de les branques dels druides de la selva,
té'l sospirar d'abans; jo visch de somnis
y jay! no trobo en son bres el mateix ritme
que m'adormia, allà, en ma juvenesa.
Companys, tornèu; vull una mà que'm guti;
veniu ò vindré jo, que va apropantse
l'hora darrera del vellet que plora.
¡Melancòlich lladrar de la canilla,
revifa'ls vells recorts, y per que visqui
fes que senti'l retruny de les descàrregues
ò l'eco mitx perdut d'un corn de cassal...*

AGUSTÍ ESCLASANS FOLCH.

N'HI HA PROU

ab una sola proba per decidir-se per la riquíssima **Aygua de Colonia de Orive**. El que l'ensaja no'n vol d'altra. Guanya ab higiene, gust del tocador y butxaca, usant sempre la de **Orive**. Per proba 3 rals un frasc. 2 litres 8'50 pessetes. Franch estació.

Es una curiosa aptitut la que demostra aquest noi de 12 anys, fill del metge d'aquella població, puix sense preparació de dibuxos ni ratlles de cap classe, d'una sola estisorada y ab la mà esquerra dexta retallades les figures com pot veure en lo gravat que publiquem, al que hi hem inclòs dues matrius de les figures retallades pera fer patent la pulcritud de tal treball. Crida l'atenció la figura del ciervo feta d'una inacabada recepta del seu pare, per lo proporcionada de conjunt y justa de detalls en les cames y banyes. Es veritablement una aptitut excepcional la que demostra'l noi. Pujó qu'es necessari encarrilar ab tota cura, a fi d'ajudar al desenrotllament d'aquest temperament embrionari d'artista original.

REVISTA

Teatres. — A punt de comensar

Aquesta setmana comensa lo que se'n diu temporada d'hivern, encara que coincidexi l'inauguració ab el traspàs de l'estiuada a la tardorada. La IL·L·USTRACIÓ ha de sortir al temps just pera no poder conseguir la funció inaugural del únich teatre de declamació que segueix la consuetut y es el de Romea, en el qual ha d'haver debutat en aquest moment la companyia castellana dirigida pels senyors Larra y Giménez.

Respecte als altres teatres tenim les següents notícies: Al Eldorado hi anirà també companyia castellana, baix la direcció del senyor Villagómez, y a Novetats igualment, dirigida pel senyor Calvo. Y en quant al Principal succehirà com a n'aqueixos altres teatres, ananthi la senyora Cobeña.

Mentrestant s'acaba l'estiu ab el triomf de les varietats, entre les quals y contrastant ab l'insipidesa y adhuch l'estupidesa de la

seva majoria, no hi d'exa d'haver algun «número» interessant, com el que presenta a l'Eldorado la parella anglesa «The Phantoms». Se tracta, com si diguessim, de la presentació al viu d'una sèrie de jòchs caricatureschs, en extrem graciosos. Els esmentats artistes prenen en algun dels seus jòchs l'aspecte de joguines de moviment fabricades a la perfecció. Y axò es lo que les caracterisa, fins al punt de que al espectador li arriba a semblar que sí, que son joguines... pera persones grans

A Novetats haurà acabat la temporada d'estiu també ab atraccions, essent la principal la lluyta greco-romana, en la qual una colla de colossos de distintes nacionalitats s'han tirat per terra, han suat y s'han colpejat, ab gran satisfacció de la part de públich aficionada a semblants diversions. A l'hora en que vegin la llum aquestes ratlles, haurà debutat al mateix teatre, per poques representacions, un'altra companyia de... varietats, en la qual figura com a principal atracció'l popular comediant parisench que han popularisat per tot el món les películes cinematogràfiques, senyor Max Linder. Es

gayrebé segur que'l teatre serà plè a vessar, *com si ho donguessin*. Lo qual resultarà l'aberració més gran que podia portarnos l'afició a les pel·lícules: el cinematògraf protegint el teatre. Si es que'ls espectacles de varietats puguin anomenarse teatre.

VI PINEDO de Kola Compost.
Tonique Nutritif.
Kola, Coca, Guarama, Cacao y Acil-fosforich.
Cura: Anemia, Raquitismo, Malalties nervioses y del Cor, Afeccions gástriques, Digestions difficili, Atonia intestinal. — Indispensable a las señoras durante l'embras. — Premiat varies Expons. Sóns rival perà nens y vells

Sabis catalans

Durant molts anys va ser director del Observatori de Manila el P. Faura, sabi jesuïta de fama universal entre'ls astrònoms y metereòlechs. Fill d'Artés, la seva vila ha volgut perpetuarne la memoria erigintli una làpida commemorativa y aprofitant pera donar solemnitat al acte, els dies de la passada festa major y la circumstància de trobarse a Catalunya'l P. Algué, director actual del Observatori fundat pel P. Faura, y inventor

RES MES

agradable al despertar-se que glopejar ab l'únich dentrífic higiènic
Licor del Polo que perfuma deliciosament l'alè, refresca la boca y destru-
 heix el mal gust que pot produhir un sòn massa llarch.

d'un aparell qu'ha batejat ab el nom de baroclonometre y que serveix pera comunicar als mariners y poblats extrem-orientals la proximitat de l'horrible tempesta coneguda ab el nom de tifó.

Les festes d'Artés han estat, donchs, solemnisssimes, havent pres part en l'acte d'honorar al sabi difunt personalitats tan emi-

nents com l'Il·m Dr. Torras y Bages, l'home polítich En Francesch Cambó, el mestre en gay saber Mossen Jaume Collell, el digne senador Sr. Soler y March, el no menys digue ex-diputat senyor Ferrer-Vidal, etc. Veusquí un exemple que mereix trobar

imitadors a tot Catalunya. Per que a casa nostra, realment, ne tenen poca cura's pobles d'honorar als seus fills que s'ho mereixen. Per fortuna, ara de poch hi ha hagut dos actes que demostren un moviment en sentit contrari y axò obre'l cor a la esperança.

POESIES de Manel Milà y Fontanals

EDICIÓ DE HOMENATGE (Número extraordinari de la IL·L·U·S·T·R·A·C·I·Ó CATALANA)

Il·lustrades per PAHISSA - PELLICER - RIQUER — Preu: UNA PESSETA — Se ven a tots els kioscos y principals llibreríes

OBRA NOVA

ACABA DE SORTIR

CANSONS PERDUDES

PER

MOESEN ANTON NAVARRO

Volum de 160 planes en paper verjurat, relligat en rústica : DUES pessetes.

Se ven a les principals llibreríes y en aquesta Administració: Mallorca, 287. Barcelona.

PETITES FILOSOFIES

PER

CARLES DE FORTUNY

Volum de 120 planes en rústica:
1'50 pessetes

Se ven a les principals llibreríes y en aquesta Administració: Mallorca, 287 - Barcelona

EL PA D'ALTRI

de

Joan Turgueneff

Traducció de

NARCIS OLLER

Preu: 1'50 pessetes.

IMPOTENCIA

DE AMBOS SEXES

Radicalment curada a tota edat per les

PILDORAS OURANIA

Nou descobriment - Immens èxit

Tractament energic y sens perill

Curació garantida ab un sol frasc.

Envio discret. Preu del frasc 10 francs.

Frasc ab instruccions per correu, ptes. 2.

En Barcelona: VIUDA de SALVADOR

ALSINA, - 4, Passatge del Crèdit.

LABORATOIRE NORDERN

31, passage du Havre, 31. PARIS

HOMES

atacats d'enfermetats y debilitat nerviosa, deuen llegir sens falta el llibre promiat del Doctor metge Rumler, tractant de la «Debitat nerviosa dels homes», segons els punt

de vista més moderns, ab numerosos gravats y constant de 320 planes. Es un conseller verdaderament práctic y útil y la millor guia pera arribar a la curació de la extenuació cervell-espinal, dels desordres nerviosos, de les conseqüències de passions perjudicials pera'ls nervis y en tots els cassos de enfermetats específiques. El llibre en llengua castellana se remet de franch a qui envii pes etes 2. ab segells a la casa editorial Doctor Rumler, Ginebra, 66a (Suiss).

MARAGALL

Y LA SEVA OBRA DE

PUBLICISTE

PER

MIQUEL S. OLIVER

Preu: 2 rals

SE VEN A TOT ARREU

IL·L·U·S·T·R·A·C·I·Ó CATALANA - FEMINAL - Mallorca, 287. Barcelona - Suscripció: Un any 30 pessetes - Extranger: 35 francs

Reservats tots los drets de propietat artistica y literaria

Paper de Fills d'A. Fabregas

Establiment gràfic Thomas-Barcelona